

Wójcik, Zbigniew J.

Plenarne posiedzenie Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 33/1, 243-244

1988

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KOMITET HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN
PLENARNE POSIEDZENIE KOMITETU HISTORII NAUKI
I TECHNIKI PAN

W dniu 22 VI 1987 r. w Warszawie odbyło się ostatnie w kadencji posiedzenie Komitetu Nauki i Techniki PAN. Prezydium Komitetu, korzystając z sugestii prof. I. Stasiewicz-Jasiukowej, postanowiło poświęcić spotkanie dyskusji nad fragmentem III części tomu V *Historii nauki polskiej*, pióra dra Andrzeja Arendarskiego z Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN. Rozesłany członkom Komitetu tekst nosił tytuł *Historia nauki i jej zastosowań*. Dotyczył on osiągnięć i ewolucji tej dyscypliny naukowej w latach 1919—1951.

Posiedzenie prowadził przewodniczący Komitetu prof. Andrzej F. Grabski. We wstępnej części spotkania prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa przedstawiła sylwetkę niespodziewanie zmarłej dr Z. Skubały-Tokarskiej, sekretarza naukowego *Historii nauki polskiej*. Podkreśliła ogromne zasługi Zmarłej przy organizacji Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, w sekretariacie Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN oraz w wydawnictwach Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN. Zebrani uczcili Zmarłą minutą ciszy.

Krótką charakterystykę zgłoszonego do dyskusji referatu przedstawił Autor opracowania. Zwrócił on uwagę, że tekst stanowi ciąg dalszy szkicu obejmującego lata 1863—1918. Autor wykorzystał wszelkie dostępne materiały publikowane (przy przyjętej konwencji druku nie zostało to uwidocznione w tekście). Przeprowadził także wnikliwą kwerendę biblioteczną. Mimo to tekst nie jest jednolity. Czasem nie było możliwości dotarcia do publikacji z historii różnych dziedzin. W wielu przypadkach Autor miał trudności z kwalifikacją druków: np. nie był przekonany o potrzebie włączenia do opracowania olbrzymiego dorobku historycznego.

Nadmienimy, że w referacie przedstawionym członkom Komitetu uwzględniono historię następujących dyscyplin: matematyki i nauk przyrodniczych (w tym: 1. Matematyka i nauki przyrodnicze ścisłe, 2. Pozostałe nauki przyrodnicze), nauki medyczne i farmaceutyczne (w tym: 1. Historia medycyny, 2. Historia farmacji), nauki rolnicze, historia techniki i nauk technicznych, historia myśli pedagogicznej i oświaty, historia szkół wyższych i towarzystw naukowych. Tekst został w poważnym stopniu obciążony tzw. bieżącą dokumentacją (liczne cytowane tytuły publikacji).

Szczegółowy charakter opracowania przedstawionego do dyskusji zdawał się zapowiadać, że posiedzenie będzie forum prezentacji ewidentnych braków kolejnego fragmentu najnowszego tomu *Historii nauki polskiej*. W pewnym stopniu dyskusja koncentrowała się wokół braków (szczególnie wielką erudycją popisał się doc. J. Różewicz, autor — obszernie wyzyskanego przez Arendarskiego opracowania *Nauczanie historii nauki i techniki w polskich szkołach wyższych w latach 1918—1939*, opublikowanego w 1982 r.). W dużym stopniu zebrani na posiedzeniu przyczynili się jednak do pogłębienia swojej wiedzy o specyfice dyscypliny i jej własnych metodach pracy. Na to zwracali uwagę przede wszystkim: doc.

K. Bartnicka, prof. A. Grabski, prof. J. Miąso, doc. D. Molenda, prof. J. Pietrzak-Pawłowska, ale także inni: prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa, prof. E. Olszewski, prof. A. Wiślicki. Ich głosy sugerowały potrzebę bardziej syntetycznego ujęcia ewolucji dyscypliny jako takiej, jej zastosowań (m.in. nauczania), a także szerszego oddziaływania społecznego (np. przez sekcję ochrony zabytków; techniki; z wiodącą rolą w tym względzie M. Radwana w okresie międzywojennym). Zwrócono uwagę na ewolucję metod pracy historyka nauki i techniki oraz stale rosnące zapotrzebowanie społeczne (m.in. jubileusze: M. Kopernika, S. Staszica, braci Sniadeckich).

Stwierdzono ponadto, że w okresie powojennym historia nauki dla wielu „czystych” historyków stała się niejako odskocznią od pracy w niebezpiecznej (zwłaszcza w czasach kultu jednostki) historii politycznej. Tym przede wszystkim tłumaczyć należy nagły wzrost zainteresowania dyscypliną, zwłaszcza w czasie I Kongresu Nauki Polskiej (głosy prof. Grabskiego i prof. E. Olszewskiego).

Wyjaśniono także sprawę historiografii, z której tylko niektóre opracowania (m.in. szkoły prof. M. H. Serejskiego) mogą stanowić przedmiot zainteresowania Autora analizowanego opracowania.

Większość głosów dyskutantów, jak to zaznaczono, dotyczyła spraw szczegółowych. O właściwe potraktowanie reprezentowanych przez siebie dyscyplin upomnieli się: prof. J. Broda — leśnictwo, prof. I. Stasiewicz-Jasiukowa — nauki społeczne (w kontekście historii kultury), prof. E. Olszewski — szkolnictwo techniczne i zabytki techniki oraz nauki społeczne, prof. A. Wiślicki — metody badań nad historią różnych kierunków nauki i techniki, prof. R. Mierzecki i dr H. Lichocka — chemia, mgr W. Grębecka — źródła do dziejów nauk biologicznych oraz literatura przekładana (np. ona jedna uważała, że reprezentowany przez nią kierunek został właściwie przedstawiony w opracowaniu), prof. A. Abramowicz — archeologia, prof. T. Nowak — historia wojskowości, doc. K. Bartnicka — oświata. O brakach m.in. z historii astronomii, chemii, fizyki i medycyny, a także nauk rolniczych mówił obszerniej doc. Różewicz.

Do głosów w dyskusji ustosunkował się dr Arendarski.

Mimo specjalnych okoliczności (ostatnie w kadencji posiedzenie Komitetu) o wartości spotkania decydował całkowicie roboczy charakter obrad. Spojrzenie na dzieje historii nauki i techniki w latach 1919—1951 w Polsce było w pewnym stopniu także wynikiem podsumowania prac wielu członków Komitetu, a w tym przede wszystkim prof. I. Stasiewicz Jasiukowej i doc. J. Różewicza.

Zbigniew J. Wójcik
(Warszawa)

INSTYTUT HISTORII NAUKI, OŚWIATY I TECHNIKI PAN

POSIEDZENIA NAUKOWE ZAKŁADU HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH

1.

Dnia 24 kwietnia 1987 r. odbyło się zebranie naukowe Zakładu Historii Nauk Społecznych, na którym p. Andrzej Biernacki przedstawił referat pt. *Zygmunt Lubicz-Zaleski. W trzydziestolecie śmierci*.

Na podstawie źródeł archiwalnych prelegent omówił młodzieńczą działalność Lubicz-Zaleskiego w organizacjach oświatowych (Uniwersytet Latający) i niepo-